

Bijna witte, leucistische Zwarte Kraai (Meppel/Nijveen Dr. 1988) met zwarte soortgenoot, beide opgezet (Centrum Natuur en Ambacht, Schoonewelle). Foto naar dia van Rein Schut.

Albinistische Zwarte Kraaien, Kauwen en Eksters

Auke B. Terluin

Reacties op het artikel dat de snelle toename van witgekleurde Zwarte Kraaien in Rotterdam-Noord beschrijft (Terluin 1996) en de voorbereiding van een vervolgartikel (elders in dit tijdschrift), stellen mij mooi in de gelegenheid recente gegevens en beeldmateriaal betreffende (partieel) albinisme in engere zin (erfelijk, per individu in een onveranderlijk patroon aanwezig), voorkomend bij drie algemene soorten kraaiachtigen, samen te brengen.

Ekster, volkomen albino, Apeldoorn/Epe (Gld.), 1990.

Foto naar dia van Anne Reitsma.

Terwijl hongerbandering bij de Zwarte Kraai steeds meer wordt gezien, lijkt dit verschijnsel bij de Kauw in hetzelfde stadsrandgebied niet toe te nemen. Kauwen met hongerstrepen zijn in dit gebied ongeveer even zeldzaam als Zwarte Kraaien met (partieel) albinisme. Bij de Kauw worden 'mengvormen' wat vaker waargenomen. Het lijkt erop dat een Kauw met gedeeltelijk albinisme 'vatbaarder' is voor hongerstrepen dan een normaal gekleurde zwart-(grijze) Kauw. Onder Kauwen komt partieel albinisme plaatselijk veel, tot meer dan tien procent, voor.

Bij de Ekster behoort ongewoon wit in het verenkleed tot de zeldzame uitzonderingen. Toch zijn wij ook hiervan in staat enkele belangwekkende gevallen te presenteren (vooral dankzij Anne Reitsma, Zwolle, met foto's).

Partieel albinistische Zwarte Kraai op akker, Akkersdijk (gemeente Pijnacker Z.-H.), 4 oktober 1996. Foto: Auke B. Terluin.

Zwarte Kraai

Er is een volledig albino Zwarte Kraai bekend. Deze vogel bevond zich begin oktober 1974 tussen Deurne en Bakel (N.-B.). Twee foto's verschenen begin 1975 in Het Vogeljaar (Otten 1975), waarvan er meer recent één opnieuw werd afgedrukt in dit blad (Het Vogeljaar 43 (2): 1995). De vogel is geheel pigmentloos, inclusief de snavel en de poten.

In november 1988 werd tussen Meppel en Nijveen een aanvankelijk geheel licht grijsbruine Zwarte Kraai ontdekt, welke kleur na de rui meer naar grijsblauw neigde. Deze vogel werd niet lang daarna door een jager gedood en bevond zich nu als opgezet curiosum in Schoonewelle, Centrum Natuur en Ambacht te Zwartsluis (O.) (Rein Schut 1991). Wij ontvingen een dia van de vogel, waarvan het merkwaardigste is dat drie nagels van de rechter poot 'wit' zijn. De overige nagels zijn, evenals de poten, ogen en snavel, zwart. Een partieel albinistische (nagels), schizochroïstische of leucistische vogel.

In najaar 1996 en daaropvolgende winter werden twee partieel albinistische Zwarte Kraaien in Arnhem gezien (mondelijke mededeling G.

Mensink) één exemplaar met witte veren in de rechtersvleugel, de andere met een witte schouderveer, respectievelijk in de Vogelwijk en bij de Bosweg.

In en bij Rotterdam werden er vanaf 1991 slechts twee opgemerkt, één met twee witte pennen in de rechtersvleugel in het Vroesepark, Rotterdam-Blijdorp op 8 september 1996 en één bij Akkersdijk, gemeente Pijnacker, een exemplaar met twee witte veren, respectievelijk in de schouder- en de handvleugeldekveren. Deze vogel bevond zich in een groep van wel vijftintig Zwarte Kraaien, die foerageerde op een pas geplogde akker op 4 oktober 1996.

Kauw

Een geheel witte Kauw werd, voor zover bekend, nog niet gezien, maar partieel albinistische Kauwen zijn er in legio variaties. Soms zo wit en zo getekend, dat verwarring met de Daurische Kauw op de loer ligt (Thiede 1996). Op het eiland Man in de Ierse Zee leven al vele tientallen jaren Kauwen met gedeeltelijk witte handpennen, een vorm van hongerbandering, die gemakkelijk voor partieel albinisme door kan gaan, omdat de vorm permanent en algemeen op het eiland voorkomt (Cowin 1933, Cullen & Jennings 1986). Rotterdam-Schiebroek, Hillegersberg en Terbregge zijn zeer rijk aan Kauwen en gedeeltelijk albinisme komt er veel voor. Vanaf 1991 werden hier ten minste vijftig albinistische vogels gezien en genoteerd, tegen drie met hongerstrepen, een deel daarvan ook gefotografeerd.

Onlangs vestigde dr. G.A. de Vries (Baarn) de aandacht op het voorkomen van een vrijwel geheel witte Kauw in zijn woonplaats, door in 'De Korhaan', het verenigingsorgaan van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, aan vogelfotografen de uitdaging voor te leggen 'de witte Kauw van Baarn' eens goed op de gevoelige plaat vast te leggen (De Vries 1998).

Wim Smeets (Bunschoten) nam de handschoen op en portretteerde de vogel in maart en april van dit jaar op het dak van een huis aan de Zandvoortlaan. Op 10 april 1998 was de Kauw hier in de weer met nestmateriaal. Deze Kauw, die reeds in 1995 foeragerend langs de Eemneserweg werd waargenomen (door dr. H.A. van der Aa, die dit aan De Vries vertelde), bleek een jaar eerder (door mevrouw Y.J.M. Groeneveld, voor of in oktober 1994) gefotografeerd, getuige een afdruk, die Wim Smeets bij bewoners van de Zandvoortlaan aantrof. Ook in oktober 1996 en in 1997 werd de vogel hier, onder anderen door Jaap Taapken, gezien.

Op de (licht-)grijs 'geschubde' rug en de onderstaartdekveren na (De Vries vermeldt ook

Bijna geheel witte Kauw in de weer met nestmateriaal aa de Zandvoortweg, Baarn, 11 april 1998.

Foto: Wim Smeets.

Partieel albinistische Kauw, Rotterdam-Schiebroek, 24 juni 1994. Bij nog iets wittere, vooral in de nek, vogels dan deze kan verwarring met Daurische Kauw optreden.

Foto: Auke B. Terluin.

Partieel albinistische Kauw, Rotterdam-Schiebroek, eind juli 1994.

Foto: Auke B. Terluin.

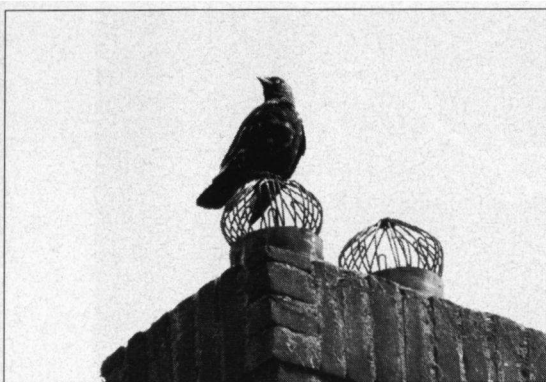
middelste staartveren), is deze Kauw wit. De snavel en de poten zijn zwart, de teennagels (alle?) echter wit. Wim Smeets meldde nog tekening op de kleinste vleugeldekveren. Het meest opmerkelijke is het feit dat de vogel blauwe ogen (irissen) heeft, een kenmerk dat gewoonlijk de jonge Kauw siert. Volwassen Kauwen hebben lichtgrijze/witte irissen.

Eveneens in Baarns' Noorderkwartier werd recent een tweede 'witte Kauw' opgemerkt, en zowel door De Vries als Taapken beschreven als 'met geelbruine vlekken op de kop en in de nek', Taapken meldt tevens een meer gespikkeld kleed met niet geheel witte vleugels, snavel en poten zwart, de nagels werden niet gezien (op 21 april en 28 juli 1998, viaduct bij Nijhof, Baarn). Er

Partieel albinistische Kauw, Rotterdam-Schiebroek, 14 augustus 1994. Mengvorm met gevlekte witte veren. Let op de (aaneengesloten) groeistrepen op de grote armvleugeldekveren.

Foto: Auke B. Terluin.

Partieel albinistische Kauw, Rotterdam-Terbregge, 25 augustus 1994. Geheel gespikkeld.
Foto: Auke B. Terluin.

bestaat misschien zelfs een derde witte Kauw in de omgeving, gezien een melding van zo'n vogel uit Hilversum, in de buurt van de Vara-studio.

Ekster

In januari 1997 meldde Henk Gaasbeek (Rotterdam) niet alleen een zeer bonte Kauw te Oostvoorne (Z.-H.), maar ook dat Paul Schrijvershof (Capelle aan den IJssel) rond de Kerst langs de Bosdreef in het Kralingse Bos een witte Ekster had gezien. Deze vogel werd helaas, ondanks lang zoeken op verschillende data, niet aange troffen.

Van Anne Reitsma (Zwolle) werden drie dia's ontvangen: op één ervan is een volledig albino

Ekster (rode ogen, hoornkleurige snavel en poten, alle veren geheel wit) uit de buurt van Epe (Gld.) te zien. De in de zomer van 1990 aange troffen vogel bleek afkomstig uit Apeldoorn, waar een jaar later eenzelfde albino in dezelfde straat werd gevonden. De kwetsbare, lichtschuwe vogels, die het in de vrije natuur hoogstwaarschijnlijk niet zouden redden, werden beide in privé-volières ondergebracht (mededeling Pieter van den Hooven, Zwolle).

In de buurt van Rottevalle (Fr.), bevonden zich, eveneens in 1990 en 1991 na elkaar twee gedeeltelijk witte - dus met extra, ongewoon wit - Eksters. Op de kop, nek, rug en in vleugels en staart is alleen pigment te zien in de toppen/randen van de veren. De twee vogels lijken uiterlijk zeer op elkaar, zodat het voor de hand ligt dat zij

Kauw, mengvorm van partieel albinisme en bandering, Rotterdam-Schiebroek, 13 oktober 1996.
Foto: Auke B. Terluin.

Gedeeltelijk albinistische Ekster, eerste van twee in Rottevalle (Fr.), 1990.

Foto naar dia van Anne Reitsma.

Gedeeltelijk albinistische Ekster, de tweede in Rottevalle (Fr.), 1991.

Foto naar dia van Anne Reitsma.

sterk zijn verwant; nakomelingen van hetzelfde ouderpaar.

Over de bijna geheel witte Kauwen van Baarn alsook de wat tekening betreft daarmee sterk overeenkomende Eksters van Rottevalle moet worden opgemerkt dat deze vogels niet als partieel albinistische (in engere zin) kunnen worden aangemerkt.

De (weinige) veren die pigment bezitten zijn immers slechts gedeeltelijk normaal donker gekleurd (aan de topanden). Ook leucisme (geheel witte veren, alleen de ogen en poten zijn normaal gekleurd) is hier niet van toepassing. De term wordt te vaak gebezigd betrekking hebbend op allerlei, al of niet gedeeltelijk, witte of te lichte vogels met een normale oog- en pootkleur. Dr. W. Thiede (Keulen, Duitsland), die een afdruk van één van Reitsma's dia's van een 'witte Ekster' uit Rottevalle bekeek, opperde een vergaande vorm van hongerbandering, mogelijk als gevolg van ernstige ondervoeding van de jonge Ekster in de groei of, eerder zelfs, van de moeder

tijdens de eilegperiode. Als meest voor de hand liggende oorzaak, gezien de uitzonderingspositie van de twee gevallen binnen een overigens gezonde populatie, lijkt een fysiologisch defect bij de moeder van de twee 'witte Eksters' het meest waarschijnlijk (Thiede, in litteris).

Raaf

Ten slotte vermelden wij hier, als extra, nog eens de merkwaardige ontdekking van een echte witte Raaf in ons land. De volkomen albino vogel (hagelwit verkleed, rode ogen en vleeskleurige poten) werd als 'verstoten jong' bij Apeldoorn gevonden in juni 1994, en door Christien Brakel van de plaatselijke dierenambulance ter verzorging opgenomen. Het Reformatorisch Dagblad schreef (op 16 juni 1994) over een 'albino kraai', maar de begeleidende foto (ANP) toonde de wigvormige staart, die aan Het Vogeljaars' redactie's vogels ware identiteit verried ('korte mededeling' in Het Vogeljaar 42 (6) 1994: 272).

■ Auke B. Terluin, Molenhoek 29, 9291 DB Kollum, (0511) 45 10 11.

LITERATUUR:

- Antic, V. (1957/1963): Albinism in Jackdaw *Corvus monedula*. *Larus* 9/10 E: 203-204.
 Cowin, W.S. (1933): White-winged Jackdaws in the Isle of Man. *British Birds* 26: 364.
 Cullen, J.P. & P.P. Jennings (1986): Birds of the Isle of Man. Douglas, Isle of Man (Bridgeen): 300-301.
 Hooven, P. van den (1990): Eksters (partieel). *Onze Vogels*: 439-443.
 Otten, P. (1975): Albino Zwarte Kraai. *Het Vogeljaar* 23 (1): 14.
 Sage, B.L. (1962): Albinism and Melanism in birds. *British Birds* 55 (6): 201-225.
 Sage, B.L. (1963): The incidence of albinism and melanism in British birds. *British Birds* 56: 409-416.
 Schut, R. (1991): Zeldzame Kraai omgebracht. *Meppeler Courant* 11-10-1991.
 Terluin, A.B. (1996): Opmerkelijke toename van partieel albinistische Zwarte Kraaien *Corvus corone corone* in de Rotterdamse noordrand. *Het Vogeljaar* 44 (5): 208-215.
 Thiede, W. (1996): Kommen in Europa wirklich Elstern dohlen vor? *Ornithol. Mitteilungen* 48 (5): 116-118.
 Vries, G.A. de (1998): Uitdaging voor fotografen: de witte kauw van Baarn. *De Korhaan* 32 (1): 22.